

MLJEKARSTVO

MJESEČNIK UDRUŽENJA MLJEKARSKIH PODUZEĆA HRVATSKE

God. I.

ZAGREB, STUDENI 1951.

Broj 2.

MLJEKARSKA KONFERENCIJA SA ZAKLJUČCIMA

Kao sastavni dio programa za 28. X. o. god. održana je — osim izložbe — i mljekarska konferencija. Dok je izložba priređena u Praškoj ul. br. 6, konferencija se održavala u Frankopanskoj ul. br. 16, u dvorani Glavne uprave za drž. nabavke.

Pored predstavnika poduzeća — članova Udruženja — konferenciji su prisustvovali i predstavnici raznih ustanova iz NRH i drugih republika. Između ostalih, prisustvovali su predstavnici: Privrednog savjeta Vlade NRH, Sanitarne inspekcije NRH, Glavne uprave za trgovinu, Savjeta za prerađivačku industriju, Glavne uprave za poljoprivredu, Glavne uprave za lokalnu industriju i zanatstvo, Glavne direkcije prehrambene industrije, veterinarskog fakulteta, poljoprivredno-šumarskog fakulteta (svi iz Zagreba), pa direktor mljekarske škole iz Kranja, tehnički direktor beogradske mljekare i direktor gradske mljekare u Novom Sadu.

Dnevni red konferencije bio je ovaj:

1. Pozdrav predsjednika
2. Predaja nagrada i pohvala
3. Razvoj i stanje mljekarstva u NRH, referat ing. Markeša
4. Diskusija
5. Izbor predstavnika za formuliranje zaključaka
6. Završna riječ

Konferenciji je predsjedao drug Tripo Staničić, direktor Gradske mljekare u Zagrebu, koji je kraćim uvodnim govorom otvorio konferenciju i pozdravio prisutne.

Nakon toga je izvršena podjela novčanih nagrada najboljim pojedincima i pohvala najboljim radnim kolektivima.

Zatim je »O razvoju i stanju mljekarstva u NRH« podnio referat ing. Markeš, iz kojega donosimo najvažnije odlomke:

I. OPĆENITO O MLJEKU

Prema podacima Međunarodnog poljoprivrednog instituta u Rimu proizvodnja mlijeka u svijetu zauzima po vrijednosti prvo mjesto. Na drugome mjestu je proizvodnja drvnog materijala, zatim kamenog uglja, dok je proizvodnja pšenice tek na četvrtome mjestu, a iza nje slijede petrolej, željezo i drugi proizvodi.

U ekonomici industrijski visoko razvijenih zemalja produkcija mlijeka zauzima vidljivo mjesto. Tako na pr. u USA mlijeko predstavlja 33,5% od ukupne vrijednosti stočarske proizvodnje, u SSSR vrijednost mlijeka i mliječnih proizvoda sačinjava oko 40% od vrijednosti sveukupne stočarske proizvodnje i oko 10% vrijednosti čitave poljoprivredne proizvodnje, dok je u predratnoj Njemačkoj vrijednost produkcije mlijeka bila dosegla 19,3% od sveukupne poljoprivredne proizvodnje.

Jedna statistika iz predratne Jugoslavije iskazuje vrijednost mlijeka god. 1935. sa 2,094.800.000 a vrijednost proizvedene pšenice u istoj godini sa 2,141.135.000 Din, t. j. približno podjednako.

Petogodišnjim planom razvitka narodne privrede u FNRJ predviđeno je, da će na koncu petoljetke vrijednost mlijeka iznositi oko 17% od vrijednosti sveukupne planirane poljoprivredne proizvodnje, odnosno 6% od vrijednosti poljoprivredne i industrijske proizvodnje zajedno.

Koji su razlozi, da mlijeko zauzima tako odlično mjesto u narodnoj ekonomici?

Dva su osnovna razloga, i to:

1. Povoljan utjecaj mljekarstva na poljoprivredu, i
2. Spoznaja o važnosti mlijeka u narodnoj prehrani.

1. Da prvo razmotrimo u najgrubljim crtama utjecaj mljekarstva na poljoprivredu:

a) Temelj mljekarstva je po broju i kvaliteti visoko razvijeno govedarstvo, koje daje stajski gnoj potreban intenzivnom ratarstvu za povećanje biljne proizvodnje.

b) Intenzivno mljekarstvo iziskuje znatne količine krmnog bilja, voluminozne i koncentrirane stočne hrane (sijeno, djetelina, posije, uljana sačma, pogače, repni rezanci i dr.). Povećanom potražnjom ovih proizvoda mljekarstvo potiče na bolju obradu tla, kako bi se povećala proizvodnja krmnog i industrijskog bilja, napose uljarica, na taj način i proizvodnja vegetabilnih masnoća.

c) Sporedne produkte i otpatke industrijske prerade mlijeka najrentabilnije iskorišćuje mlada stoka, napose svinje, a to omogućuje povećanje proizvodnje masti i mesa.

d) Visoka proizvodnja mlijeka čini govedarstvo rentabilnim i pored mehanizacije poljoprivrede, a pritom su rad i prihodi ravnomjerno raspoređeni preko čitave godine, pa je stoga i poljoprivreda manje osjetljiva prema stihijskim vremenskim nepogodama.

e) Napokon treba napomenuti, da kvalitetni mliječni proizvodi postižu na svjetskim tržištima odlične cijene, koje višestruko premašuju vrijednost utrošene stočne hrane. Stoga neke industrijske zemlje (Švajcarska, Danska) uvoze koncentriranu jeftiniju stočnu hranu, a izvoze relativno skuplje mliječne proizvode (kvalitetne sireve i maslac).

Zbog navedenih razloga, u nekim zemljama (Danska, Holandija, Švajcarska, Finska, New Zealand) mljekarstvo zauzima glavno mjesto u privrednom životu, a prerada mlijeka predstavlja centralnu nacionalnu industriju, s kojom se uporedo razvija industrija potrepština za mljekarstvo i industrija za iskorišćenje sporednih produkata.

2. Osvrnimo se ukratko i na značenje mlijeka u životu i prehrani čovjeka.

I nauka i praksa došle su do jednakog zaključka, da mlijeko sadrži u lako probavljivoj formi sve sastavine potrebne za normalno održavanje i rast organizma. Mliječna mast ima veću hranjivu vrijednost od bilo koje druge masti, dok svi sastavni dijelovi mliječnih bjelančevina ulaze u sastav ljudskog organizma. Pored tog mlijeko sadrži razne mineralne tvari, pa gotovo sve dosad poznate vitamine.

Neke specifične bolesti od loše prehrane (rahitis, avitaminoze i dr.), pa usporenje rasta, slabljenje proizvodnih sposobnosti, pobačaj, slabljenje tjelesne otpornosti i neki poremećaji u vršenju normalnih životnih funkcija, mogu se izliječiti ili ukloniti ako se pravilno hranimo mlijekom ili mliječnim proizvodima. Stoga uživanje mlijeka kod djece i odraslih ima tu namjenu, da upotpuni i uravnoteži prehranu, te da organizmu osigura redovito privođenje svih potrebnih hranjivih tvari.

Neki statističari tvrde, da između potrošnje mlijeka i prosječnog trajanja života postoji pozitivan omjer. Tako na pr. prosječno trajanje života stanovnika iznosi u:

New Zeelandu	67 godina
Engleskoj i USA	61 „
Italiji	55 „
Japanu	48 „
NRH	31,5 „
Britskoj Indiji	27 „

Evo koliko litara mlijeka troše neke evropske zemlje prosječno na godinu po stanovniku:

	tekuće	u prerađ.	ukupno
Finska	381	419	800
Engleska	338	289	627
Švajcarska	380	178	558
Francuska	114	156	270
Bugarska	25—30	70	90—900
Predratna Jugoslavija	49	64	113
NRH	?	?	120—136

Isporedimo li potrošnju mlijeka u Engleskoj (ukupno 627 lit. na godinu) i u NRH (120—136) s trajanjem života stanovnika (61, odnosno 31,5 god.) vidimo, da zaista postoji neki pozitivni odnos između potrošnje mlijeka i trajanja života.

U posljednje vrijeme je potrošnja mlijeka, koje se doprema na organizirani način u naše gradove, znatno opala. Tako na pr. zagrebačka mljekara prodaje na dan svega oko 25.000 lit. (t. j. otprilike 0,8 dcl po stanovniku), mljekara u Rijeci oko 9.000, t. j. 1,3 decilitra, Split 4.000, t. j. 0,7 decilitara po stanovniku, dok Brod prodaje svega oko 250 litara, na dan u tekućem stanju, t. j. na 10 stanovnika svega 1 decilitar mlijeka.

Da li je tome razlog visoka cijena i loša kvaliteta, zbog koje se potrošači orijentiraju na druge izvore, ili je potrošnja mlijeka u gradovima tako nisko pala — ne možemo reći, ali podaci pokazuju, da je uloga nekih gradskih mljekara u opskrbi svog stanovništva mlijekom gotovo beznačajna. Međutim, dok gradske mljekare tek djelomično obavljaju svoj osnovni zadatak — opskrbu pučanstva svježim mlijekom, u isto vrijeme vrše preradu mlijeka.

Potrošnja mlijeka u pojedinim zemljama zavisi o kulturi i blagostanju naroda i u uskoj je vezi s narodnim zdravljem.

Radi toga je u naprednim zemljama opskrba pučanstva dovoljnim količinama svježeg mlijeka ne samo tehnički, nego i socijalno zdravstveni problem, koji se po svojoj važnosti može isporučiti samo s problemom opskrbe pučanstva pitkom vodom.

U zemljama, gdje se iz bilo kojih razloga ne može djeci, trudnicama, dojiljama i bolesnicima, pa odraslim potrošačima osigurati najnužnije količine mlijeka, nastaju po čitavu naciju neprocjenjivi i nenadoknadivi gubici, koji se odražavaju na niskom natalitetu i velikoj smrtnosti djece, a odraslo stanovništvo je slabije tjelesne otpornosti, nedovoljno razvijenih duševnih i tjelesnih snaga, s kraćim trajanjem života.

Ako s te točke gledišta razmatramo probleme povećanja proizvodnje i potrošnje mlijeka i mliječnih proizvoda, tada ni jedna zapreka ne će biti neotkloniva, jer se uloženi napor i sredstva brzo i višestruko vraćaju u najvećim dragocjenostima naroda, a to je broj, zdrav i sposoban podmladak.

U daljnjem izlaganju osvrće se opširno na ograničavanje promjene, koje su se zbile u mljekarstvu od Oslobođenja do danas iznoseći njihove dobre i loše strane. U poglavlju o proizvodnji, otkupu i preradi mlijeka citira referent ovo: da u NRH i u čitavoj FNRJ raspoložemo sa vrlo malo konkretnih podataka o mliječnosti naše stoke, a s tim u vezi i o proizvodnji mlijeka u zemlji.

Naučnih ispitivanja o mliječnosti stoke seljačkih uzgoja nema. Ispitivanja vršena na poljoprivrednim dobrima, pa kontrolne mužnje čistokrvne stoke, koje je vršio Savez stočarskih udruga, nijesu mjerodavne za ocjenjivanje mliječnosti stoke u seljačkim gospodarstvima, gdje se stoka drukčije njeguje, drži, hrani, liječi i iskorišćuje. Zbog toga je svako izračunavanje proizvodnje mlijeka u zemlji dosad baziralo na samovoljnim procjenama mliječnosti stoke u pojedinim kotarima i rajonima, pa naši podaci o proizvodnji imaju samo karakter vjerovatnosti.

Pored mnogih drugih zadataka, jedan koji bi po našem mišljenju Ministarstvo poljoprivrede, pa stočarski i mljekarski naučni zavodi sebi trebali postaviti u najbližoj budućnosti, jest taj, da se uz suradnju s ostalim zainteresiranim ustanovama utvrdi prosječna mliječnost naše stoke i da konkretne mjere, koje trebaju povećati proizvodnju mlijeka, idu uporedo s ovim zadatkom.

Računi, koji baziraju na procjenama mliječnosti i statističkim podacima o broju muzne stoke, pokazuju, da proizvodnja mlijeka u NRH iznosi na godinu 512 i pol milijuna litara, od toga otpada na:

kravlje mlijeko	473	milijuna litara
ovčje mlijeko	28	" "
kozje mlijeko	11,5	" "

Ova proizvodnja omogućila bi prosječnu godišnju potrošnju od 136 litara, odnosno danomice 0,37 litara (za okruglo 3,750.000 stanovnika). Zbog nejednakih mogućnosti ishrane stoke u pojedinim godinama, ova proizvodnja nije svake godine jednaka, nego znatno sezonski i lokalno odstupa od prosjeka.

Dok u seljačkim radnim zadrugama i na državnim poljoprivrednim dobrima proizvodnja mlijeka postepeno raste, jer se stočarstvo ne samo brojno nego i kvalitativno poboljšava — ne može se to isto reći i za privatni sektor, koji se postepeno sužuje.

Tako je na poljoprivrednim dobrima Hrvatske (bez Belja) proizvodnja mlijeka iznosila:

godine 1947.	prosječno po kravi	1.200	litara
„ 1948.	„ „ „	1.454	„
„ 1949.	„ „ „	1.606	„
„ 1950.	„ „ „	1.936	„

Od proizvedenog mlijeka na Zemaljskim poljoprivrednim dobrima troši se 36% za uzgoj podmlatka, 29% za potrošnju na samim dobrima, a svega 35% ide na tržište.

Budući da se najveći dio potroši na samim dobrima, uloga ZPD-a u opskrbi pučanstva mlijekom gotovo je beznačajna, pa čak i u rajonu osječke oblasti, gdje ima mnogo i velikih poljoprivrednih dobara.

Slično je i sa seljačkim radnim zadrugama, koje su u ovoj godini samo preko svojih prodavaonica stavile na tržište više od 340.000 litara mlijeka i 27 tona mliječnih proizvoda.

Otkup mlijeka u NRH bio je sve do polovice prošle godine u stalnom porastu.

Godine 1945.	otkupljeno je	3,238.000
„ 1946.	„ „	15,727.000
„ 1947.	„ „	17,626.000
„ 1948.	„ „	30,823.000
„ 1949.	„ „	47,401.000
„ 1950.	„ „	17,798.000

Od otkupljenog mlijeka upotrebljavalo se otprilike 50% za potrošnju u svježem stanju, 37% za preradu u sir, a 13% za proizvodnju maslaca i drugih proizvoda.

Četverogodišnji prosjek (1946.—1949.) pokazuje, da se kod nas u zimskim mjesecima (XI.—IV.) otkupljuje samo 31,3%, a u ljetnim mjesecima (V.—X.) 68,7% mlijeka. Stoga imamo zimi akutnu nestašicu mlijeka, dok ljeti — osim konzumnog mlijeka — ima i višaka za preradu. Kao izraziti primjer možemo spomenuti osječku oblast, gdje zimi sva poduzeća otkupljuju 5.—8.000 litara na dan, dok je ljeti ta količina 5—6 puta veća. Uzrok tome možemo pronaći u sniženoj zimskoj produkciji mlijeka — zbog nepravilne ishrane stoke, a i u smanjenom broju stoke (u odnosu na predratno stanje). Tako je na pr. broj krava muzara, prema službenim statistikama od 1949. i 1951. smanjen u kotaru Đakovo za 10%, u kotaru Županja za 17% i t. d. Prošlogodišnja suša je najžešće pogodila baš ovaj kraj, koji i u normalnim godinama oskudijeva u stočnoj hrani. Zbog toga na nekim kotarima ove oblasti, kao na pr.: u Vinokovcima dolazi danas samo po jedna krava, pa i manje na individualno domaćinstvo sa 4—5 članova. Shvatljivo je, da ovakova domaćinstva i ne mogu biti proizvođači mlijeka za tržište.

Navodeći dalje probleme kvalitete i čistoće mlijeka u proizvodnji i sabiranju, koja nije na visini i ne zadovoljava, osvrće se referent u nekoliko riječi i na mljekarstvo u SRZ-a i D. P. Dobrima i kaže, da su seljačke radne zadruge u ovoj godini iznijele na tržišta znatne količine mliječnih proizvoda. Kvaliteta njihovih proizvoda odgovara skromnim uvjetima, pod kojima rade, a cijene su im niže ili približno jednake onima kod državnih poduzeća. Prerada mlijeka u seljačkim radnim zadrugama nije uvijek potpuno opravdana,

kako to svjedoči SRZ »Karlo Mrazović-Gašpar« u Kozarcu, koja je dónedavno prerađivala mljeko u mlječne proizvode na vrlo primitivan način, dok se u njenoj neposrednoj blizini nalazi goleme moderna tvornica mlječnog praška, koja nema dovoljno iskorišćen kapacitet, a može zadržati platiti sve svježe mljeko po kalkulativnoj cijeni. Slične tendencije se zapažaju i kod nekih drugih zadruga u bjelovarskoj i osječkoj oblasti, pa kod drž. polj. dobara. Tako na pr. Belje obustavlja isporuku mljeka TMP u Osijeku — čiji bi proizvod u znatnoj mjeri mogao ublažiti zimsku nestašicu mljeka u mnogim gradovima, iako tvornica nudi Belju 22 Din za litru mljeka, t. j. više nego drugim proizvođačima.

Dalje u svom izlaganju drug Markeš predlaže i stanovite mjere, da se poboljša kvaliteta proizvoda. Isto tako navodi pomoć, koju je primila naša zemlja od Međunarodnog dječjeg fonda, koja preračunata u mljeko iznosi do početka ove godine oko 78 mil. litara.

Među investicijama i kapitalnom izgradnjom uz novo podignute mljekare, pa i one u izgradnji, navodi mljekare, koje su izgrađene i podignute u našoj republici, kao Bjelovar, Pag, te manje mljekare na Baniji, Kordunu i Lici.

Prema podacima iz referata ing. Markeša u dijelu, koji se odnosi na pitanje kadrova, vidi se, da je kroz naše tečajeve i škole u ovoj struci prošlo 362 polaznika, od kojih dobar dio nije više u struci. Evidencije o kadrovima nema. Za ublaženje momentane nestašice stručnog mljekarskog kadra predlaže, da bi Udruženje trebalo uz druge konkretne zadatke što prije ostvariti višemjesečne tečajeve, koji bi se postepeno mogli pretvoriti u školu, te na taj način znatno ublažiti nestašicu solidno školovanog srednjeg kadra u mljekarstvu.

Spominjući ujedno izlaženje našeg stručnog lista »Mljekarstvo« ing. Markeš želi mu dug vijek, pa na završetku citira: »Od oslobođenja do danas mljekarstvo je prolazilo kroz razne faze razvitka, koje su u određenim momentima i okolnostima bile nužne i imaju svoje opravdanje. Unatoč mnogobrojnim poteškoćama — koje su proizlazile iz nedovoljnog shvaćanja važnosti ove grane privrede, pa iz nestašice kadrova i sredstava — vidi se stalan uspon. Kako bi u buduće razvoj išao brže i s manje pogrešaka, treba da iskoristimo iskustva sadanja i ona iz minulih godina trudeći se, da stare pogreške ne ponavljamo, a novih da bude što manje.

U diskusiji, koja se zatim razvila, učestvovali su brojni učesnici, koji su iznosili konkretne prijedloge o unapređenju mljekarstva.

Drug Veseli (direktor osječke mljekare) ističe, da je Belje obustavilo dopremu mljeka Tvornici mlječnog praška navodno radi svog privrednog računa. On predlaže, da Udruženje preko Ministarstva poljoprivrede i Privrednog savjeta potakne Belje na predaju mljeka TMP u Osijeku.

Ing. Glavina (šef laboratorija Gradske mljekare u Zagrebu) u podužem govoru obrazlaže, da treba poboljšati kvalitet mljeka i povećati uspjehe, koje je na tom području postigla zagrebačka mljekara. Predlaže blisku suradnju otkupnih organa sa Sanitarnom inspekcijom i Ministarstvom zdravlja.

Lj. Đukić (Požega) predlaže, da se ocjene mlječnih proizvoda vrše svaki mjesec i da se ocjenjuje prosječna roba. On se zauzima za bolju koordinaciju rada između poduzeća i republika. Ističe, da nestašica nekih pomoćnih materijala (sirišta, ugljena) bitno utječe na proizvodnju i traži, da Udruženje pomogne kod njihove nabavke.

Ing. Lašić (direktor mljekarske škole u Kranju) iznosi dosadanje pogreške u izdizanju kadra. Izboru kandidata, koji se upućuju u mljekarsku školu, trebalo bi obratiti više pažnje i tražiti, da donekle već poznaju struku i da imaju stánovitu pred-

naobrazbu — barem svršenu nižu srednju školu. Apsolventi mljekarske škole mogu pomoći mladima održavajući dulje tečajeve za nekvificirane radnike. Osim građnje novih objekata treba paziti i na kvalitet mljeka, pa i kod novog financijskog sistema zadržati jednog ili više ljudi, koji su potrebni za održavanje čistoće u mljekarama.

Dr. Francetić (prof. na veterinarskom fakultetu u Zagrebu) također ističe, da najveću pažnju treba obratiti čistoći u mljekarama, pa i to treba unijeti u kalkulaciju.

Ing. Obradović (tehnički direktor beogradske mljekare) hvale inicijativu Udruženja i ističe da za kvalitetu mljeka treba stvoriti određene preduvjete, i to: poboljšati opremu mljekara i imati dobar kadar. Ovaj se međutim ne eduševljava za rad u mljekarama, jer je tu slabo plaćen, dok su u nekim zemljama mljekarski radnici bolje plaćeni nego metalci.

T. Stanišić (direktor zagrebačke mljekare) obrazlaže nisku potrošnju mljeka u Zagrebu i napominje, da ga se u početku mjeseca troši više, naročito otkako je povećana cijena vožnje na željeznici, ali unatoč tome ne može se prodati u gradu više od 30.000 lit. On je uvjeren, da bi sada trebalo vršiti uskladištenje mlječnih proizvoda, ali za to nema potrebnih obrtnih sredstava. Obraća se Udruženju, da u interesu potrošača pomogne poduzeću kod osiguranja potrebnog kredita. Predlaže češće dogovore, pa republičke i međurepubličke izložbe, koje bi povoljno utjecale na izmjenu iskustava, proširenje asortimenta i poboljšanje kvaliteta mlječnih proizvoda.

I. Leskovač (direktor riječke mljekare) iznosi, da je po njegovom mišljenju potrošnja mljeka u Rijeci manja radi slabije kupovne moći potrošača. Ističe, da bi poljoprivredna dobra trebala proizvoditi više mljeka. Tako na pr. poljoprivredno dobro Čepić proizvodi oko 300 lit. na dan, a moglo bi 4—5.000 i njime opskrbljivati Rijeku i Rašu, koju danas opskrbljuje Sežana.

F. Gabler (direktor poslovnice Udruženja mljekarskih poduzeća) iznosi podatke, iz kojih se vidi, da se ZPD i SRZ ne orijentiraju na predaju mljeka mljekarama, jer ga najviše potroše sami. Nadalje ističe, da neka poduzeća špekuliraju, pa na tržište iznose sir, na kojem imaju veću zaradu, nego na mljeku, pa je i to jedan od razloga, zašto se troši manje mljeka u gradovima. On predlaže, da se na tržište stavljaju i sirevi s nižim postotkom masti, kako bi se na taj način cijene na tržištima spizile. Kritički se osvrće na davanje dozvola za rad privatnim mljekarima (sa strane Komiteta za lokalnu industriju i zanatstvo), kojima se na taj način omogućuje da djeluju u rajonu postojećih državnih mljekara i bez obzira na smjer prerade rajonske mljekare. Napokon poziva na suradnju u »Mljekarstvu«.

Ing. Sabadoš (nastavnik za mljekarstvo na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu) iznosi, da su proizvodi, koji su jučer bili ocjenjivani, slabe kvalitete. Uzrok je slab kadar, kojega uzdizanju treba obratiti više pažnje. Mljeko pripada u mljekaru — kaže on — i preradom mljeka može se baviti samo onaj, koji ima kvalifikacije za to. Ističe potrebu, da se donese zakon, koji bi regulirao promet mljekom i proizvodima i odredio, tko se može baviti preradom mljeka. Napokon poziva predstavnike Republika, neka promisle o stvaranju međurepubličkog organa za mljekarstvo.

Dr. Majer (iz Savjeta za prerađivačku industriju) govori o planiranju proizvodnje za god. 1952. i poziva Udruženje, da dađe prijedloge o planu za iduću godinu.

D. Kauf (direktor mljekare u Virovitici) prikazuje rad nekih SRZ-a u rajonu virovitičke mljekare, koje prerađuju mljeku na vrlo primitivan način, iako imaju u blizini sabirnu stanicu mljekare. Predlaže, neka Udruženje poradi oko toga, da se donesu zakonski propisi o mljekarstvu, nadalje neka Udruženje osnuje servis za nabavke i popravke, i neka se povećaju obrtna sredstva poduzeću.

Pošto se izradalo još nekoliko govornika, diskusija je završena i određeno je, da posebna komisija formulira zaključke na osnovu referata i diskusije.

ZAKLJUČCI

Učesnici konferencije nakon opsežne diskusije o referatu »Razvitak i stanje mljekarstva u NRH« zaključuju, da upravni odbor Udruženja u svom daljnjem radu obuhvati ove važne zadatke:

I. Proizvodnja mlijeka

1. Koliko se proizvodi mlijeka u NRH, nije točno poznato. Dosadnja iskustva iz otkupa pokazuju, da je ta količina malena, nejednolika i skupa.

Udruženju postavlja se zadatak, da sa zainteresiranim ustanovama i stručnjacima (Glavna uprava za poljoprivredu, Glavni zadružni savez, Savez stočarskih udruga, Direkcija polj. dobara, predstavnici poljoprivrednog i veterinarskog fakulteta) raspravi i stalno izvršuje efikasne mjere, kojima bi se unaprijedila proizvodnja mlijeka.

II. Opskrba stanovništva mlijekom i mliječnim proizvodima

1. Porazna je činjenica, da grad Zagreb sa svojih 320.000 stanovnika troši na dan tek 45.000 litara mlijeka. Slično pa i gore je stanje u drugim gradovima. Ovako nedovoljna prehrana mlijekom mora se nepovoljno očitovati u prvom redu u zdravlju, i pravilnom razvoju naše djece, a i ostalih građana. Ovoj pojavi treba istražiti uzroke i poduzeti sve, što je moguće, da se potrošnja mlijeka poveća ne samo u gradu Zagrebu, nego i u cijeloj zemlji. S tim u vezi treba raspraviti, može li se sniziti prodajna cijena mlijeka, ako se poveća proizvodnja, odredi realna otkupna cijena, uvede bolji način opskrbe i t. d.

2. U Savjetu za poljoprivredu i šumarstvo i u Glavnoj direkciji zadružne poljoprivrede treba nastojati da se poljoprivredna dobra i seljačke radne zadruge prilagode u prvom redu planu opskrbe potrošača svježim mlijekom, a u vezi s njihovom udaljenošću od potrošačkih centara.

Državna poljoprivredna dobra i seljačke radne zadruge u slučaju prerade mlijeka treba da iskoriste kapacitet postojećih mljekara sadašnjih mljekarskih poduzeća.

Uporedo s ovim treba raspraviti i pitanje osnivanja zadružnih mljekara, koje bi kao socijalistička svojina proizvođača poticale na podizanje proizvodnje mlijeka u kvantitativnom i kvalitativnom pogledu.

III. Kvaliteta mlijeka i mlijećnih proizvoda

1. Da se podigne kvaliteta mlijeka, potrebno je uvesti što savjesniju kontrolu u svim mljekarama i plaćati mlijeko po utvrđenoj kvaliteti.

2. Ocjenjivati mljekarske proizvode treba i nadalje i tom prilikom u vezi s rezultatom ocjenjivanja organizirati stručne diskusije, kako da se ustanovljeni nedostaci u buduće uklone.

3. U borbi za podizanje kvalitete mlijeka Upravni odbor Udruženja mljekarskih poduzeća treba zatražiti pomoć od Savjeta za poljoprivredu i šumarstvo i od Savjeta za narodno zdravlje i socijalnu politiku; ovi neka angažiraju veterinarsku i medicinsku struku za poslove, koje im određuju propisi o nadzoru nad higijenskom i kvalitetnom proizvodnjom i prometom mlijeka.

4. Treba nastojati, da se jedan od instituta pri našim fakultetskim ustanovama osposobi za rad oko unapređenja kvalitete mliječnih proizvoda i za rad oko preispitivanja najnovijih tekovina naprednog mljekarstva u svijetu, kako bismo rezultate primijenili i u našim mljekarama.

IV. Cijene

Prodajne cijene mlijeka i mliječnih proizvoda razmjerno su još vrlo visoke i ne kane opadati. Udruženju je dužnost, da što prije raspravi sa svim svojim članovima, način, kako da se snize troškovi i cijene pa da se ovim proizvodima uzmogne služiti što širi krug potrošača.

V. Kadar

1. Mnogim nedaćama i poteškoćama u razvitku našeg mljekarstva uzrok je nedovoljan broj školovanog mljekarskog kadra. Stoga je jedna od prvih zadaća svih poduzeća i Udruženja, pa nadležnih organa narodne vlasti, da s jedne strane izobrazuju mljekarske kadrove osnivajući mljekarsku školu, držeći tečajeve i šireći stručnu štampu, a s druge strane da pravilno sistematiziraju i prema tome nagrađuju kvalificirano mljekarsko osoblje.

2. S obzirom na sadašnje stanje rukovođenja mljekarstvom u NRH, Upravni odbor Udruženja treba zatražiti od Savjeta za promet robom, da pri Udruženju postavi zasad barem jednog kvalificiranog mljekarskog instruktora, koji će vršiti nadzor nad stručnim radom mljekarskih pogona i raditi oko podizanja kvalitete mliječnih proizvoda naših mljekara.

VI. Zakonodavstvo

Pitanje mljekarskog zakonodavstva u našoj je zemlji zanemareno. Stoga treba Upravni odbor Udruženja nastojati, da nadležni organi narodne vlasti reguliraju propisima:

- a) proizvodnju, promet, obradu i preradu mlijeka, po principima savremenog mljekarstva;
- b) zaštitu mljekarskog poziva u smislu priznanja, kvalifikacije, stručnosti mljekarskim kadrovima, a zabranu samostalnog rada nekvalificiranim licima u mljekarskim pogonima bilo koje vrste;
- c) rad mljekarskih poduzeća i pogona u smislu rajoniranja proizvodnih područja, kako bi mogla opskrbljivati potrošače svježim mlijekom i prerađivati mlijeko u mliječne proizvode;
- d) zabranu izdavanja dozvola privatnim licima, da se bave mljekarstvom, t. j. da ne kupuju mlijeko u svrhu prerade u vlastitoj režiji;
- e) suzbijanje nadriobrti.

VII. Investicije

1. Daljnja izgradnja novih mljekara i sabirališta, pa obnova postojećih, jedan je od najvažnijih zadataka na daljnjem putu unapređenja mljekarstva. Udruženju je dužnost, da u tom smislu dalje surađuje s grupom za gradnju mljekara pri Savjetu za narodno zdravlje i socijalnu politiku Vlade FNRJ, pa s ostalim zainteresiranim resorima.

Da se poboljša proizvodnja i proširi asortiment predmeta, koji su potrebni u mljekarstvu, a proizvode ih domaće tvornice, Udruženje i pojedini

njegovi članovi dužni su surađivati s proizvođačima i na taj način postepeno smanjivati broj uvoznih artikala.

2. Kao neposrednu bitnu potrebu mljekarstva u našoj zemlji treba smatrati osnivanje mljekarskog servisa — poduzeća, radi opskrbe mljekarskih pogona potrebnim strojevima i ostalom spremom, pa osnutak radionice za popravak alata i strojeva.

S tim u vezi treba uvjeriti nadležne narodne vlasti, kako je nužno da država subvencionira ovakov servis, jer su financijske mogućnosti naših mljekarskih poduzeća zasad još nedovoljne.

Jednako treba nastojati, da se nabave dovoljne količine pomoćnog materijala i sirila ili da se ono proizvodi u našoj zemlji. Dok se definitivno ne riješi ovo pitanje, treba sastaviti uputu za upotrebu telećeg sirišta za podsirivanje mlijeka.

VIII. Organizaciona pitanja

1. Jedan od najvažnijih organizacionih problema jest, da se učvrsti postojeće Udruženje mljekarskih poduzeća Hrvatske. Treba nastojati, da se u ovo Udruženje začlane sve mljekare državnog i zadrugnog sektora.

Treba nastojati, da se ubuduće reorganizacije mljekarskih poduzeća i osnivanje novih mljekara vrši uz konzultaciju s Udruženjem mljekarskih poduzeća NRH.

2. Konferencija je nadalje upozorila, da treba organizaciono učvrstiti mljekarstvo i u ostalim narodnim republikama. Ovo je preduvjet za opće podizanje mljekarstva u FNRJ, pa stoga predlaže da se i u ovim narodnim republikama osnuju ovakova ili slična Udruženja ili ustanove, koje bi imale zadatak pomagati državnim i zadrugnim mljekarama. Na ovaj način stvorili bi se uvjeti i za osnivanje Saveza mljekarskih poduzeća FNRJ, preko kojeg bi se moglo uspješno poraditi oko uzdizanja mljekarstva u FNRJ.

Preko tog Saveza omogućila bi se međusobna izmjena iskustava i kadrova u toj struci, a isto tako omogućila bi se i pomoć na tom polju zaostalih republikama.

3. Isto tako smatra se, da za pravilan razvoj i unapređenje mljekarstva u FNRJ treba formirati jednu ustanovu saveznog značaja, koja bi s dovoljno autoriteta mogla u zajednici sa Savezom mljekarskih poduzeća upravljati cjelokupnom mljekarskom politikom u zemlji, a u interesu narodne privrede i zdrave prehrane naših naroda.

MLJEKARI! ČITAJTE I ŠIRITE »MLJEKARSTVO«. TO JE VAŠE STRUČNO GLASILO, A ZADATAK MU JE DA VAM POMAŽE PRI RJEŠAVANJU VAŠIH DNEVNIH BRIGA I TEŠKÓĆA U RADU. SURADUJTE U LISTU, POSTAVLJAJTE PITANJA NA KOJA CE VAM SE ODGOVORITI!